

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Гуманітарно-педагогічний факультет

Кафедра української філології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи
Хмельницького національного університету

Віктор ЛОПАТОВСЬКИЙ
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

28 2024 року

СИЛАБУС

Навчальна дисципліна **Топоніми Поділля**

Освітньо-професійні програми різних спеціальностей

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Таблиця 1. Загальна інформація

Позиція	Зміст інформації
Викладач(і)	Торчинський Михайло Миколайович
Профайл викладача	https://ukr.khmnpu.edu.ua/torchynskyy-myhajlo-mykolajovych/
E-mail викладача(ів)	mina@ukr.net torchynskyyim@khnu.edu.ua
Контактний телефон	096-95-93-660
Сторінка дисципліни в ІСУ	https://msn.khnu.km.ua/course/view.php?id=2253
Навчальний рік	2024–2025
Консультації	Очні: четвер, 5-я пара, 4-420; онлайн: за необхідністю та попередньою домовленістю

Таблиця 2. Характеристика дисципліни

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальний обсяг		Кількість годин						Форма семестрового контролю			
			Кредити ЄКТС	Години	Аудиторні заняття				Семінарські заняття	Самостійна робота, в т.ч. ІРС	Курсовий проект	Курсова робота	залік	іспит
					Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття						
Д	-	-	4	120	51	34		17		69			+	

Анотація дисципліни

Дисципліна «Топоніми Поділля» викладається для студентів університету як додаткова в циклі краєзнавчих дисциплін. Курс покликаний ознайомити студентів з особливостями функціонування власних назв географічних об'єктів, зафіксованих у нашому регіоні.

Мета і завдання дисципліни

Мета дисципліни – формування особистості фахівця, здатного вирішувати типові та складні завдання із краєзнавства, зокрема вивчення закономірностей розвитку і функціонування місцевих власних географічних назв.

Завдання дисципліни – ознайомлення з історією вивчення власних географічних назв, особливостями структурування топонімікону, найбільш характерними ознаками топонімів Поділля, основними методами наукового дослідження власних географічних назв.

Очікувані результати навчання

Студент, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен: уміти визначати проблематику сучасної топоніміки; з'ясувати спільні та відмінні ознаки топонімів та інших розрядів пропріативів; користуватися основними методами і прийомами вивчення й опису пропріальних одиниць; виконувати комплексний аналіз онімів; з'ясувати етимологію основних різновидів власних назв; виконувати ономастичні дослідження за складеною програмою; володіти методикою аналізу власних назв та сучасною ономастичною термінологією; виконувати завдання, передбачені програмою проходження ономастичної практики; мати навички участі в наукових та / або прикладних дослідженнях у галузі філології.

Тематичний і календарний план вивчення дисципліни

№ тижня	Тема лекції*	Тема практичного заняття*	Самостійна робота студентів		
			Зміст	Год.	Література
1.	Ономастика як наука про власні назви.		Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 1. Підготовка до усного опитування №1.	4	[1, с. 5–10; 3, с. 12–19; 4; 6; 7; 8; 13; 23; 28].
2.	Вітоніми.	Українські імена і прізвища.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 2. Підготовка до усного опитування №1. Виконання тестів №1.	4	[1, с. 122–148; 3, с. 20–26; 6; 7; 8; 9; 10; 15; 17; 20; 23; 25; 26; 27; 28; 32].
3.	Топоніми.		Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 3. Підготовка до усного опитування №2.	4	[1, с. 148–169; 3, с. 29–34; 4; 5; 6; 7; 8; 16; 18; 19; 21; 22; 23; 24; 28; 29; 34].
4.	Прагматоніми. Космоніми.	Прізвиська. Псевдоніми. Зооніми. Етноніми. Міфоніми.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 4. Підготовка до усного опитування №2. Виконання тестів №2.	4	[1, с. 169–203; 3, с. 26–28, 34–41; 8; 23; 33].
5.	Ідеоніми.		Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 5. Підготовка до усного опитування №3.	4	[1, с. 203–259; 3, с. 41–56; 8; 14; 23].
6.	Ергоніми.	Ойконіми.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 6. Підготовка до усного опитування №3 та письмового опитування №1. Виконання тестів №3.	4	[1, с. 259–274; 3, с. 56–61; 8; 23; 33].
7.	Денотатно-квалітаивні особливості онімів.		Опрацювання теоретичного матеріалу з Т. 7. Підготовка до усного опитування №4.	4	2, с. 301–326; 3; с. 62–67; 8; 23].
8.	Етимологічні особливості онімів.	Гідроніми.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т. 8. Підготовка до усного опитування №4. Виконання тестів №4.	4	[1, с. 288–327; 3, с. 72–76; 8; 23].
9.	Мотиваційна структура онімів.		Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 9. Підготовка до усного опитування №5.	4	[1, с. 421–470; 3, с. 67–72; 8; 23].
10.	Особливості творення власних назв.	Хороніми. Ороніми.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т. 10. Підготовка до усного опитування №5. Виконання тестів №5.	4	[1, с. 275– 288, 327–386; 3, с. 78–83; 8].
11.	Семантика твірних основ пропріативів.		Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 11. Підготовка до усного опитування №6 та письмового опитування №2.	4	[1, с. 386–421; 2, с. 201–234; 3, с. 83–91; 8; 23].
12.	Функції пропріальних одиниць.	Прагматоніми. Космоніми. Ергоніми.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 12. Підготовка до усного опитування №6. Виконання тестів №6.	4	[2, с. 55–55; 3, с. 92–96; 8; 23; 13].
13.	Стилістичні особливості пропріативів.		Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 13. Підготовка до усного опитування. Підготовка самостійної роботи №1.	4	[2, с. 56–156; 3, с. 96–109; 8; 23].
14.	Сфера вживання онімної лексики.	Ідеоніми.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 14. Підготовка до усного опитування. Виконання тестів №7.	4	[2, с. 157–191; 3, с. 110–118; 8; 23].
15.	Кодифікація у системі пропріальних одиниць.		Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 15. Підготовка до усного опитування. Підготовка самостійної роботи №2.	4	[2, с. 191–242; 3, с. 118–126; 8; 11; 23].

16.	Українська пропріальна лексика: історія наукового вивчення.	Аналіз власних назв як специфічних мовних одиниць.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 16. Підготовка до усного опитування. Виконання тестів №8.	4	[1, с. 10–121; 3, с. 134–149; 12; 30; 31].
17.	Історія вивчення антропонімів і топонімів.	Підсумкове заняття.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 17. Підготовка до усного опитування, контрольної роботи №1 і письмового опитування №3. Виконання самостійної роботи №3 і тестів №9.	5	[1, с. 10–121; 3, с. 127–134; 12; 30; 31].

Примітка: *Лекції проводяться щотижня по дві години; практичні заняття – через тиждень.

Політика дисципліни

Організація освітнього процесу в університеті відповідає вимогам положень про організаційне і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу, освітній програмі та навчальному плану. Студент зобов'язаний відвідувати лекції і практичні заняття згідно з розкладом, не запізнюватися на них, домашні завдання виконувати відповідно до графіка. Пропущене практичне заняття студент зобов'язаний опрацювати самостійно в повному обсязі і відвідувати перед викладачем не пізніше, ніж за тиждень до чергової атестації. До практичних занять студент має підготуватися за відповідною темою і проявляти активність. Індивідуальні домашні завдання теж мають бути виконані своєчасно.

Здобувачі освіти мають право скористатися різними платформами для навчання. Набуті студентом знання з дисципліни або її окремих розділів у неформальній освіті зараховуються відповідно до Положення «Про порядок перезарахування результатів навчання та визначення академічної різниці у ХНУ».

Здобувач вищої освіти, виконуючи самостійну або індивідуальну роботу з дисципліни, має дотримуватися політики доброчесності. У разі наявності плагіату в будь-яких видах навчальної роботи здобувач вищої освіти отримує незадовільну оцінку і має повторно виконати завдання з відповідної теми (виду роботи), що передбачені робочою програмою (силабусом).

Критерії оцінювання результатів навчання

Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за чотирибальною шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих позитивно з урахуванням коефіцієнта вагомості. Вагові коефіцієнти змінюються залежно від структури дисципліни і важливості окремих видів її робіт.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів денної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Аудиторна робота													Самостійна робота					Семестровий контроль			
Самостійна робота		Підсумкове опитування				Усне опитування									Контрольна робота	Тестування				ІНД	Підсумковий контрольний захід (залік)
1		1	2	3	4	1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	1	2	3	4	1	1
ВК: 0,1		0,2				0,2									0,1	0,2				0,2	0

Тематичний тест для кожного студента складається із двадцяти тестових завдань, (кількість варіантів відповіді у кожному тесті – п'ять). На тестування відводиться 15 хвилин. Студент проходить тестування в онлайн режимі в модульному середовищі для навчання MOODLE. При отриманні негативної оцінки тест слід перездати до терміну наступного контролю.

Підсумкова семестрова оцінка за інституційною шкалою і шкалою ЄКТС встановлюється в автоматизованому режимі після внесення викладачем усіх оцінок до електронного журналу. Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС наведені у таблиці.

Залік виставляється, якщо середньозважений бал, який отримав студент з дисципліни, знаходиться у межах від 3,00 до 5,00 балів. При цьому за інституційною шкалою ставиться оцінка «зараховано», а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній студентом кількості балів відповідно до таблиці Співвідношення.

Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Інституційна інтервальна шкала балів	Інституційна оцінка, критерії оцінювання		
A	4,75–5,00	5	зараховано	Відмінно – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навичок
B	4,25–4,74	4		Добре – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками
C	3,75–4,24	4		Добре – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками
D	3,25–3,74	3		Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією
E	3,00–3,24	3		Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
FX	2,00–2,99	2	Незарах.	Незадовільно – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни
F	0–1,99	2		Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни

Питання для самоконтролю здобутих студентами результатів навчання

1. Межі Поділля як історично-географічного регіону України.
2. Історія Подільського краю.
3. Ландшафт Поділля.
4. Гідрографія Поділля.
5. Тваринний і рослинний світ Поділля.
6. Поселення краю.
7. Архітектура і культура регіону.
8. Загальна характеристика подільського діалекту.
9. Історичні студії про Поділля.
10. Вивчення природи краю.
11. Ономастичні дослідження Поділля.
12. Ономастика як наука.
13. Розділи ономастики.
14. Зв'язки ономастики з іншими науками.
15. Сутність власної назви, її диференційні ознаки.
16. Критерії систематизації пропріальних одиниць.
17. Основи денотатно-номінативного структурування онімного простору української мови.
18. Антропоніми.
19. Зооніми.
20. Фітоніми.
21. Міфоніми.
22. Хороніми.
23. Ойконіми.
24. Ороніми.
25. Тероспелеоніми.
26. Батіоніми.
27. Гідроніми (екстра- й інтрагідроніми).
28. Стихіоніми.
29. Найменування об'єктів, пов'язаних із матеріальною сферою діяльності людини.
30. Власні назви космічних об'єктів.
31. Найменування об'єктів, пов'язаних з нематеріальною сферою діяльності людини.
32. Власні назви людських колективів.
33. Групування пропріативів за біологічними особливостями денотатів, реальністю їх існування, розмірами, кількістю денотатів.
34. Екстралінгвальна інформація про об'єкт номінації.
35. Етимологічні атрибути онімів.
36. Походження пропріативів.
37. Сутність мотивації пропріативів.
38. Основні різновиди одиничної мотивації.

39. Основні різновиди комбінованої мотивації.
40. Шляхи виникнення власних назв.
41. Хронологічна типологія онімів.
42. Дериваційна структура онімного простору.
43. Будова пропріальних конструкцій.
44. Продуктивність онімних словотвірних типів.
45. Семантика пропріальних твірних основ.
46. Власні назви подільських поселень.
47. Найменування гідрооб'єктів Поділля.
48. Власні назви подільських об'єктів рельєфу.
49. Хоронімія і мікротопонімія регіону.

Рекомендована література

Основна література

1. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови: монографія. Хмельницький: Авіст, 2008. 548 с.
2. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови. Частина II. Функціонування власних назв: монографія. Хмельницький: ХНУ, 2009. 454 с.
3. Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2010. 238 с.

Додаткова література

4. Антонович В. Б., Лловайський Д. І. Історія Великого князівства Литовського. Тернопіль, 1887. 207 с.
5. Аркушин Г. М. Українська ономастика: робоча навчальна програма для студентів спеціальності «Українська мова і література». Луцьк: РВВ «Вежа» Волинського державного університету імені Лесі Українки, 2006. 100 с.
6. Бабишин С. Д. Топоніміка в школі. Київ: Радянська школа, 1962. 123 с.
7. Байдак І. Стежками рідного краю: Історико-архітектурні пам'ятки Хмельниччини. Хмельницький: Видавець Цюпак А. А., 2008. 188 с.
8. Белецкий А. А. Лексикология и теория языкознания: ономастика. Киев: Изд-во КГУ, 1972. 227 с.
9. Бучко Д+, Г., Ткачова Н. В. Словник української ономастичної термінології. Харків: Ранок НТ, 2012. 256 с.
10. Винокур І. С. Історія Лісостепового Подністров'я та Південного Побужжя від кам'яного віку до Середньовіччя. Київ; Одеса: Вища школа, 1985. 126 с.
11. Герасимчук В. А., Нечипоренко А. Ф. Антропоніми: історія і сучасність: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Абетка, 2002. 152 с.
12. Глинський І. В. Твоє ім'я – твій друг. Київ: Веселка, 1985. 238 с.
13. Гульдман В. К. Населенные места Подольской губернии: Алфавитный перечень населенных пунктов губернии, с указанием некоторых справочных о них сведений. Каменец-Подольский, 1893. 636 с.
14. Гульдман В. К. Памятники старины в Подолии. Каменец-Подольский, 1901. 401, 57, 2 с.
15. Гульдман В. К. Подольская губерния: Опыт географическо-статистического описания. Каменец-Подольский, 1889. 414 с., 1 к.
16. Жайворонок В. В. Велика чи мала літера?: словник-довідник. Київ: Наукова думка, 2004. 202 с.
17. Зубко А. Українська ономастика: здобутки та проблеми. *Ономастика України першого тисячоліття нашої ери*: монографія. Абакумов О. В., Бучко Г. Є., Бучко Д. Г. та ін. Київ: Наукова думка, 1992. С. 263–282.
18. Історія міст і сіл Української РСР. Хмельницька область. Київ: Інститут історії АН УРСР, 1971. 706 с.
19. Карпенко О. Ю. Проблематика когнітивної ономастики: монографія. Одеса: Астропринт, 2006. 325 с.
20. Карпенко Ю. О. Літературна ономастика: збірник статей. Одеса: Астропринт, 2008. 328 с.
21. Каталог річок України. Уклали Г. І. Швець, Н. І. Дрозд, С. П. Левченко. Київ: Вид-во АН УРСР, 1957. 192 с.
22. Коваль А. П. Життя і пригоди імен. Київ: Вища школа, 1988. 240 с.
23. Коваль А. П. Знайомі незнайомці: Походження назв поселень України. Київ: Либідь, 2001. 302 с.:
24. Кравченко Л. О. Українська ономастика: антропоніміка: навчальний посібник. Київ: Знання, 2014. 240 с.
25. Кругляк Ю. О. Ім'я вашого міста. Київ: Наукова думка, 1978. 152 с.
26. Крылов А. Населенные места Подольской губернии. Каменец-Подольский, 1905. 563, VIII с.
27. Лучик В. В. Етимологічний словник топонімів України. Київ: Академія, 2014. 544 с.
28. Масенко Л. Т. Українські імена і прізвища. Київ: Знання, 1990. 47 с.
29. Молчановский Н. Очерк известий о Подольской земле до 1434 года. (Преимущественно по летописям). Киев, 1885. 2, 388, II, II, XXXII с., 1 к.
30. Нариси історії Поділля. Л. В. Баженов, І. С. Винокур, С. К. Гуменюк, О. М. Завальнюк, А. І. Мамалига, І. В. Рибак, В. С. Степанков, О. Д. Степенко, А. Ф. Суровий, С. В. Швейбиш. Хмельницький: Облполіграфвидав, 1990. 327 с.
31. Онацкий Д. Г. Подолия: Краткий исторический очерк с указанием мест, важнейших в историческом отношении. Киев, 1913. 48 с.

32. Редько Ю. К. Словник сучасних українських прізвищ. У 2-х тт. Львів, 2007. Т. 1. А–М. 720 с. Т. 2. Н–Я. 721–1428 с.
33. Редько Ю. К. Сучасні українські прізвища. Київ: Знання, 1990. 147 с.
34. Сіцінський Є. О. Оборонні замки Західного Поділля. Київ, 1928. 97 с.
35. Сецинский Е. Исторические местности Подолии и их достопримечательности. Каменец-Подольский, 1911. 19 с.
36. Симашкевич М. В. Историко-географический и этнографический очерк Подолии. Каменец-Подольский, 1872. 80 с.
37. Скрипник Л. Г., Дзятківська Н. П. Власні імена людей: Словник-довідник. Київ: Наукова думка, 1996. 335 с.
38. Словник гідронімів України. Упор. І. М. Железняк, А. П. Корепенова, Л. Т. Масенко, А. П. Непокупний, В. В. Німчук, Є. С. Отін, О. С. Стрижак, К. К. Цілуйко. Київ: Наукова думка, 1979. 780 с.
39. Теодорович Н. И. Историко-статистическое описание церквей и приходов Волынской епархии. Т. 1–5. Почаев, 1889–1899.
40. Торчинська Н. М., Торчинський М. М. Словник власних географічних назв Хмельницької області. Хмельницький : Авіст, 2008. 549 с.
41. Торчинський М. М. Українська ономастика: історія, сьогодення, перспективи. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*: збірник наукових праць. Хмельницький, 2013. Вип. 6. Том 1. С. 212–233.
42. Трипольский Н. Исторические исследования о городах, местечках и селах Волынской губернии. Житомир, 1879. 136 с.
43. Українська ономастика: бібліографічний покажчик. Укладачі: Вербич С. О., Єфименко І. В., Железняк І. М. та ін. Київ: КММ, 2013. 365 с.
44. Чучка П. П. Прізвища закарпатських українців (історико-етимологічний словник). Львів: Світ, 2005. 701 с.
45. Шестакова С. О. Лексико-семантичні інновації у системі української номінації (на матеріалі ергонімів і прагмонімів). Харків, 2002, 241 с.
46. Янко М. Т. Топонімічний словник-довідник Української РСР. Київ: Радянська школа, 1973. 179 с.
47. Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych Krajów słowiańskich. Т. 1–15. Warszawa, 1880–1903.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Модульне середовище Хмельницького національного університету (Кафедра української філології, курс «Топоніми Поділля»). URL: <https://msn.khnu.km.ua>.
2. Електронна бібліотека університету. URL: http://lib.khnu.km.ua/asp/php_f/page_lib.php.
3. Репозитарій ХНУ. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/?locale=uk>.